

Preprinti: Početnica Mreže za ponovljivu znanost Ujedinjenog Kraljevstva (*United Kingdom Reproducibility Network (UKRN)*)

Autori (Z-A): [Manuel Spitschan](#), [Sally Rumsey](#), [Matt Jaquierey](#), [Matteo M Galizzi](#).

Prijevod na hrvatski jezik: [Luka Ursić](#)

Što su preprinti?

Preprint je rana verzija znanstvenog članka koja **nije nužno prošla proces recenzije**. Ažurirane verzije preprinta mogu uključivati promjene koje je unio autor ili koje su proizašle iz otvorenog ili zatvorenog komentiranja, to jest iz procesa recenzije.

Preprint može biti istovjetan verziji rada predanoj u znanstveni časopis. Istovremeno, preprint nužno ne mora biti predan na objavu u časopis u ijednom trenutku.

Preprint server je vrsta mrežne usluge koja omogućuje autorima postavljanje, opisivanje i diseminaciju preprinta. Većina servera omogućava diseminaciju radova u besplatnom **otvorenom pristupu** (*Open Access (OA)*) bez ikakvih ograničenja.

Serveri većinom **ne naplaćuju naknade** za korištenje usluga, ni autorima ni čitateljima. Servere može podupirati institucija i/ili zajednica korisnika, ali postoje primjeri servera čiji je vlasnik i kojima upravlja komercijalna tvrtka.

Zašto bi koristio preprint server?

Istraživači koriste preprint servere iz raznih razloga:

- **Visoka vidljivost** kroz otvoreni pristup može **povećati čitanost i citiranost**, iako bi autori trebali biti svjesni mogućih nestručnih interpretacija njihovih pred-recenziranih rezultata (primjerice, u biomedicini).
- Dijeljenje preprinta uspostavlja **hijerarhiju prioriternih novih ideja** kroz javno, vremenski označeno certificiranje i registraciju. **Brza diseminacija i pravovremeno dijeljenje** rezultata istraživanja rješava problem odgode između predaje rada u časopis i objavljivanja. Preprint repozitoriji su sve češće glavne baze za **otkrivanje novih istraživanja**.
- Na nekim serverima, preprinti su otvoreni za **komentare i osvrte**, što autoru može pomoći u **unapređenju članka** i može dovesti do **novih suradnji**. Često je moguće **pratiti verzije** članka jer server pohranjuje sve prethodne inačice. Neki serveri (npr., *PeerJ*) koriste preprinte za komentare i/ili otvorene recenzije.
- Većina **časopisa će prihvatiti radove** koji su prethodno bili dijeljeni putem (većinom neprofitnih) preprint servera (npr., *Royal Society of Chemistry* časopisi): provjerite dopuštenja časopisa putem [SHERPA/RoMEO](#). Neki preprint serveri automatski dodaju **poveznicu sa servera na objavljenu verziju članka** poslije same objave.

Odabir servera

Odaberite prikladan server za vašu znanstvenu disciplinu:

Server	Disciplina [organizacija – vlasnik/nositelj]
arXiv	Fizika, matematika, računalna znanost, kvantitativna biologija, kvantitativne financije, statistika, električni inženjering, znanost o ekonomskim sustavima [Cornell University]
bioRxiv	Biologija [Cold Spring Harbor Laboratory (CSH)]
ChemRxiv	Kemija [American Chemical Society (ACS) , Gesellschaft Deutscher Chemiker (GDCh) , Royal Society of Chemistry (RSC)]
LawArXiv	Pravo [Open Science Framework (OSF)]
medRxiv	Medicina i zdravstvene znanosti [Cold Spring Harbor Laboratory (CSH) , British Medical Journal (BMJ) , Yale University]
PsyArXiv	Psihologijske znanosti [Center for Open Science (COS)]
SocArXiv	Društvene i bihevioralne znanosti, umjetnost i humanistika, obrazovanje, pravo [Center for Open Science (COS)]
OSF Preprints	Interdisciplinarni [Center for Open Science (COS)]
PhilPapers	Filozofija [University Western Ontario , Philosophy Documentation Center , Institute of Philosophy]
SSRN	Primijenjene znanosti, zdravstvene znanosti, humanistika, prirodne znanosti, fizika i srodne znanosti, društvene znanosti [Elsevier]
RePEC	Ekonomija [razni vlasnici/nositelji]

Kako postaviti preprint?

Razmislite o ciljanom časopisu

- Neki časopisi nude **automatsku predaju preprinta u časopis** (npr. PLoS). U ovom slučaju, pratite upute časopisa.
- Neki časopisi i dalje smatraju diseminaciju preprinta objavljivanjem članka. Možete provjeriti kriterije svog ciljanog časopisa u [SHERPA/RoMEO](#).
- Neki časopisi koriste **dvostruko slijepi proces recenzije**; u tom slučaju trebate čekati do nakon recenzije kako bi objavili svoj preprint.

Precizne upute za predaju radova na server možete pronaći na samom serveru, ali općeniti proces je objašnjen dalje u tekst.

Prijavite se

Svi serveri navedeni u tablici iznad prihvaćaju radove jedino od **registriranih** autora. Međutim, autori se mogu besplatno registrirati na server kroz jednostavne verifikacijske procese **prijave** (potreban je validan e-mail i šifra).

Također savjetujemo registraciju na besplatan [ORCID](#) kako bi se zapisi na različitim serverima (i možda unutar drugih disciplina) mogli povezati i pretražiti na razini pojedinog autora.

Pripremite i predajte svoj rad

Pojedini serveri (npr., [arXiv.org](https://arxiv.org)) preprinte pohranjuju u formatu koji je iznimno prenosiv u različite digitalne kontekste i stabilan (npr., [TeX/LaTeX](https://www.latex-project.org/)). Međutim, svi gore navedeni serveri također prihvaćaju radove PDF obliku. Na nekim serverima (npr., [bioRxiv.org](https://www.biorxiv.org)), autori također mogu ispravno *uploadati* Word datoteku i odvojene fotografije kako bi se izradio puni PDF. Daljnjih zahtjeva za formatiranje PDF-a većinom nema. Međutim, za neke servere (npr., [RePEc.org](https://www.repec.org)), preprinti trebaju biti pripremljeni prema formatu kojeg zahtjeva pojedini **serijal tematskih članaka** institucije kojoj je preprint predan.

Svaki server ima precizne upute za pisanje **naslova i sažetka** kako bi oni bili potpuno **pretraživi** i lako dijeljivi putem e-mail lista, RSS prijenosa, Twittera i drugih društvenih medija. Autor koji predaje članak mora pristati na **odredbe i uvjete** servera, što većinom uključuje davanje ne-ekskluzivnog i nepovratnog **prava na diseminaciju** preprinta. Neki serveri (npr., [bioRxiv.org](https://www.biorxiv.org)) zahtijevaju od autora da precizno odabere kategoriju za svoj preprint (npr., *Novi rezultati*, *Potvrdni rezultati*, ili *Proturječni rezultati*).

Licence

Autor većinom zadržava autorsko pravo na preprint. Kao vlasnik autorskog prava, možete dodijeliti licencu vašem preprintu kako bi odredili na koji se način može koristiti. Mnogi autori odabiru jednu od [Creative Commons](https://creativecommons.org/) licenci. Vlasnik autorskih prava ima pravo na odabir licence. U tom odabiru Vam može pomoći Vaša knjižnica.

Više informacija

Bourne, Polka, Vale and Kiley (2017). **Ten simple rules to consider regarding preprint submission.** PLoS Computational Biology. 2017 Svibanj 04. doi: [10.1371/journal.pcbi.1005473](https://doi.org/10.1371/journal.pcbi.1005473)

ASAPbio (2018) **Preprint licensing FAQ.** <https://asapbio.org/licensing-faq>

Dio sadržaja reproduciran je uz dopuštenje OA Oxford <http://openaccess.ox.ac.uk/faq-preprints/>.

Recenzirala Corina Logan (0000-0002-5944-906X). Uredile Emma L Henderson (0000-0002-5396-2321) i Jackie Thompson (0000-0003-2851-3636). Preveo Luka Ursić (0000-0003-2469-2948).

Ovaj rad je licenciran pod [Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International Licencom](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).